

Mit tehet az építész?

Szeged értékei

Tarnai István már legálább két évtizede lelkesen magyarázza, Szeged építésze. te — az eklektika — európai léptékkel mérve is komoly érték képvisel. Nemcsak szavakban lelkes agitátora a hagyományörzésnek. Munkássága is példázata: a város adottságai határozzák meg az építészettel jövőjének folyosóit. Mint városalakó és újságíró, régi tisztelője vagyok nézetének és beszélgetésünk először azt kérdeztem, vajon ez a ma lelkesen üdvözölt ars poetica mindig népszerű gondolat volt?

— Amikor az ötvenes években a DÉLTERV-hez kerültem, nem sok becsület volt a szecessziónak és az eklektikának. Az a nézet uralkodott: a régi házak a kapitalista telesspekuláció eredményei. Már első munkáimnál is kerestem a közös formajegyeket, amelyekkel az új házakat a régiékkal összeházasítom. Eszrevettem, hogy Szegeden apáink és nagyapáink milyen szeretettel használták a nyerstéglát. Az 1964-ben készült Lenin körúti „lordok háza” téglával burkoltam. Többekévesé csak ennyi közöm van ehhez az épülethez, hiszen egy általános típusterveztet használtam fel. Szerettem volna még két szintet rátenni, de ha jól emlékszem, pénzügyi okok miatt erre nem került sor. Így ma a fogyatékosok között említik, hogy nem takarja eléggé a szomszédos ház tűzfalát. A téglát később is felhasználhatom a burkolásnál, így a szerb templom környéki házaknál, a Dóm téren az oktatási központnál, a véradó állomásnál...

— Ontól is megkérdezem, ha már a forintokat emlegette, pénztől függ a szép építészeti?

— Azokkal értek egyet, akik erre nem válaszolnak. Vályogfallyal is lehet a környezethez igazodni, vertalon is lehet egyszerű dolgokat kihozni.

— Házi szótárban mikor kapott polgárhoz az környezet értékeinek program szerint számbavétele, az „igazodás”?

— Folyamatosan ismertem fel, kollegáimmal együtt eb-

redtem rá Szeged építészeti értékeire. Nem tudok dátumot mondani, de amikor megbízták a Dóm téri épület tervezésével, már semmi kétségem nem volt, hogy szabad álmodom. Az új épületet teljesen alárendeltem a környezetnek.

— Ezt a munkát YBL-díjjal jutalmazták. Felelevenítene a tervezés elméleti kérdéseit?

— Összegyűjtöttem a szegedi eklektika stílusjegyeit. A régi házaknál tipikus jelenség a nagyméretű kapubejárati párosával összefogott ablak. Sajátos a homlokzati ritmus és a párkánymagasság, a festett falak a klinker téglával párosulnak. Fontos a szerepük a tetőablakoknak is. Nos, a hagyományos formákat átírtam korunk nyelvén. Ugyanis a másolás hamisítvány lenne és hamar megporosodna. A hagyományörzés nem azt jelenti, hogy szolgálnak lemasoljuk a formajegyeket. Ezekből kell bizonyos dolgokat, motívumokat átvenni, és természetesen a mai anyagok felhasználásának segítségével. Minél több adottságot veszünk figyelembe, annál nehezebb a munka, de izgalmasabb is. Szerencsém volt a Dóm téren, a megbízó és a kivitelező is igényes volt.

— Teljesen új stílust képvisel az újszegedi akadémiái Biológiai Központ, melyet szintén ön tervezett. Könnyebb volt ezt a modern épületet megtervezni?

— Sok év telt el, amíg rájöttem, ha a környezet szorítt, könnyebben rajzolok, a kötöttségek segítenek. Az újszegedi épületnél az jelentős gondot, hogy nem tudtam semmihez sem kötni, hozzáfűzni. Az intézményt környező házak is csak később épültek.

— Sokan mondják, jobb lenne az építészeti, ha a tekintélyes kritikusok hívnák fel a figyelmet a hibákra. A város egyik népszerű tervezője ön, ilyen minőségben vállalkozna, hogy ítéletet mondjon kollegái munkáiról?

— Az építőművész szövetség helyi csoportjában egyre több az alkóli vita, és ez rendkívül hasznos. De higgye el, nagyon nehéz

kritizálni, nem azért, mert a kollegák megsértődnek. A dolgok természete miatt az ember csak utólag lehet okos és akkor már kés a ház. Szükség van arra, hogy egy bizonyos idő elteljen, mert csak realitással ítékelhetünk. Az én kritikámban a fő szempont: a tervező mennyire törekedett, hogy Szeged atmoszférájába az új házat beillesse. Diákkoromban festő akartam lenni és talán ebből is következik, hogy mindenütt a harmóniát kerestem. Azt hiszem a város lakója is ezt teszi, hiszen akkor érzett honosnak az utcákat, ha összhangot talált az épületek között. És nem igaz, hogy a mai eszközökkel, betonnal, üveggel, előregyártott szerkezettel a harmóniát nem lehet megteremteni.

— Mit tart értékesnek vagy értéktelennek Szeged mai építészetében?

— Szívesen mutatom vendégeimnek a Belváros felújított épületeit, mert a rekonstrukciót a ma építészete közé sorolom. Haragszom a Kárász utcai felújításokra. Ez volt az első rekonstrukciós munka, és sajnos, az irányításban technikusok működtek közre. Elszegényítették a házsorokat, mert lettek az architektúrát, leszedték a régi korlátokat. Igazi dilettáns munka, ma már ilyen nem fordulhat elő. Remélhetőleg az utókor nem szól meg minket a Dóm tér miatt, amelynek építése most fejeződik be. Azt hiszem, a postapalota nem lesz „időtálló”. Ezt az amerikai stílust nem találom alkalmasnak arra, hogy összesziljja a környezetet. Nagyobb gondot kell fordítanunk a régi kapubejárók helyreállítására, mert ezek a Belváros személynégyünk igényesebbek az üzletek belső kiképzésénél is.

— Üzenetként mit hagy a jövőre?

— Szerencsére nem kell azt mondani, a fiatal építészek jobban tisztelik Szeged hagyományait. Sok mindent megtanultunk a saját kárunkon is. Csak kapjunk annyi munkát, megbízást, mint a hetvenes években...

Halász Miklós

Telt ház, néhol zsúfoltsággal

Bölcsődei fölvetelük után

A múlt héten döntött a fellebbezések sorsáról is az a társadalmi bizottság, amely arra hivatott, hogy szakmai és szociális szempontok alapján határozzon a kicsinyek bölcsődei fölveteléről. A végeredmény hasonló az a tavalyihoz — tudtam meg dr. Csörgő Tibor városi főorvostól, a városi tanács egészségügyi osztályának vezetőjétől —, ám kedvezőbb az azt megelőző esztendőkhöz viszonyítva. Szeged bölcsődéiben az idén 111,8 százalékos a telítettség. Ez azt jelenti, hogy most 1300 helyen 1454 kisgyereket ellátásáról gondoskodnak az intézmények.

A 179 elfogadott fellebbezés után végül is 663 újonnan érkezett lakója van a bölcsődéknek. Összesen hét elutasított kérelmet tartanak nyilván, többnyire azzal az indokkal, hogy túl fiatal a kisgyerek, nem éri el a 6 hónapos kort vagy azért, mert az édesanya gyese-

van. *Gondot tehát általában nem az elutasító válasz okozott — hisz hely jutott szinte mindenkinek —, hanem az, hogy melyik bölcsődébe vették föl a kisgyermeket.* Érthető és jogos a szülők óhaját: lehetőleg a lakásukhoz legközelebb eső intézménybe szerejnek elhelyezni a fiukat, lányukat. Természetes, hogy a munkába szíto, hajnálnalbelő anya nem szívesen cipeli a város egyik végéből a másikba, zsúfolat járműveken a kicsinyeket. Igyekeztek a bizottság mindent mérlegelve, a lakás, a munkahely, a testvérek óvodájának hollétét figyelembe véve dönteni abban az

esetben, ha a közelebbi bölcsőde zsúfoltsága miatt nem volt képes több gyereket fogadni. Mert változatlan a gond az új városrészekben: Tarján, az Északi városrészt és Rókus intézményei rendkívül zsúfoltat, a helykihasználás néhol eléri a 130 százalékot. Ez az arány is mármár egészségtelen, hiszen ekkora, összezárt gyermekcsoportban óriási a fertőzés veszélye. Szakmai felelőtlenség lenne tehát még több bölcsődést fölvenni ezekre a helyekre. Megoldásként maradt hát az előző évekből már ismeretes átcsoportosítás, amely kétségtelenül okoz némi kényelmetlenséget néhány családnak. *A bizottság igyekezett a különböző lehetőségek közül kinek-kinek a legoptimálisabb megoldást ajánlani, közzelítve a szülők érdekeit, igényeit a lehetőségekhez.* Végül meggyőző érvként legtöbb elfogadást, hogy még mindig jobb egy kilométerrel többet utazni, mint a zsúfolat helyen gyakran megbetegedő gyerekekkel hetekig tápépzen lenni.

Még a rókusai, Siha-közi új, 80 személyes bölcsőde is csak valamelyest enyhített az új lakónegyedekben élők gondjait, számukra mégis csak akadt más lehetőség: egy távolabbi bölcsőde. A kiskundorozsmai szülőik azonban még ezzel sem vigasztalódhatnak. Egyetlen bölcsődéjükbe minden indokolatlan jelentkezőt fölvettek: ez azt jelenti, hogy — durva számmal — két helyet három gyerek foglal el.

Ezzel szemben irigylésre méltó körülmények között

töltik a napokat Mihálytelek kicsinyei: ott több mint kétszeres hely jut egy gyerek részére. A nagy távolság miatt azonban nem jöhet számításba ez az intézmény, hogy más bölcsődék zsúfoltságát csökkentse. Ugyancsak tudna még lakókat fogadni a petőfitelepi, 6 napos bölcsőde is.

Volt még valami, ami miatt joggal fájt a feje az egészségügyi osztály illetékesének. Nevezetesen az, hogy nem esik egybe az óvodai és a bölcsődei év kezdete. Mindez igencsak gátolta a bölcsődei szervező munkát. A szeptember 1-én kezdődő bölcsődei „idényben” képtelenek új fölállításban „startolni” ezek az egészségügyi intézmények, mert a csaknem 700, hároméves kort betöltött gyereket csak szeptember 15-től veszik át a művelődésügyi kormányzat óvodák. Addig meg, távozásukra várva, ott toporog a bölcsődék ajtajában az újonnan fölvetett, csaknem ugyanannyi gyerek apja, anyja. Közöttük is különösen türelmetlenek voltak a pedagógusok, akik, úgy tűnt, matthelyzetbe kerültek, hisz augusztus 25-től munkába kellett állniuk, s nem volt bölcsőde, amely — a helyet foglaló óvodások korúak miatt — befogadta volna az ő kicsinyüket. Túzótomunkával azonban sikerült most megoldani a 38 pedagógusgyerek sorsát, a jövőre gondolva azonban egyszer s mindenkorra gondoskodni kellene az óvodai és bölcsődei év kezdésének összehangolásáról is.

Ch. A.

Nyelvrokonság, jó barátság

— Szeged, tényleg a napfény városa. Turuban? Otthon most már biztosan tíz fok alatt marad a hőmérséklet — aki az időjárás hasonlítgatta, Olli Kyrki, Turku város ifjúsági szövetségének elnöke. Karina fűzte tovább a szót, aki 1977-ben járt Szegeden.

— Élénken élnek bennem az akkori emlékek, mégis mikor újra bejártam a várost, más látképet fogadott. Szébb, takarásabb, tele virággal, fákkal. Szemlélődő vendégnek ennyi is elég a jó benyomások megszerzéséhez. Csak-hogy Turku város ifjúsági szervezetének delegációja a „színfalak” mögötti Szegedre is kíváncsi. A fiatalokra, a KISZ-esek munkájára. S mint a szálamigyárbán tett látogatásukról tapasztalhatják a vendéglátókat, a legapróbb információkat is szívesen hallgatják. Honnan az utánpótlás? Mely országokba exportálnak? Népszerű-e a fiatalok körében a húsipari szakma? Kiháználják-e eléggé a gépeket az egy műszakban? E kérdéseket például Juhász István, a gyár termelési igazgatója kapta, miután részletesen ismertette a húsfeldolgozás „szegedi művésze-

tét”. Mert a vezértermék, a Pick szalámi füstölése, érlelése nem holmi hétköznapi munkafolyamat — vélekedtek a vendégek is a szalámi készítését nézve. Sok-sok fiatal arcot fedezhettek fel a csontozórészlegben. Akik boszorkányos ügyességgel forgatták az elektromos kést, asztalaikon a húsdarabok szemlatomást fehéredtek, végül a pusztacsont maradt, míg a húshalmok egyre csak növekedtek. Az igazság az, hogy Magyarország 23 húsipari vállalatának rangsorában a dobogós első három helyezett közé tartozó szegedi, ifjúmunkásaitól a villámgyors, precíz munkát el is várja. S tudják ezt is a finn vendégek. Dobóné Kato Valériától, a KISZ-bizottság titkáráról hallották: minden üzlemben KISZ-alapszervezet működik. Tagjaik elsősorban jó munkával járnak élen, de örökösek a minőségi követelmények mind jobb betartásán is. Dícséretes a 800 szálamigyári ifjúmunkás helytállása, annál is inkább, mert sok közöttük az ingázó, naponta utazgató. Akad, aki hajnali négy órakor indul utná, hogy beérjen műszakkezdésre.

A gyárlátogatást követő termékbemutatón a vendégek vitték a szót.

Olli Kyrki: Szegeddal immár húsz esztendeje tartjuk a testvérvárosi kapcsolatot. Alapja természetesen a nyelvrokonság, és a jó barátság. Előbb-utóbb még is csak sikerül legyőznünk a nagy földrajzi távolságot. Lasse Hallamurto, a turkui ifjúsági iroda vezetője, a finn fiatalok szervezeti életéről beszélt: „Nyolcvanféle szervezetünk működik. Az általami vezetett iroda dönt anyagi támogatásukról, megfelelő helyiség, biztosi-

tásáról. Hogy milyen szempontok szerint? Elsősorban társadalmi jelentőségük, valamint működési szabályzatuk alapján rangsorolunk.

Turuban 165 ezren élnek, 40 ezer fiatal lakja a várost. Ami a statisztikai számokat illeti, kísértetiesen hasonlítanak Szegedére. Némiképp még a megelőzési források is, mert az élelmiszeriparban ott is sok ezren dolgoznak. Testvérvárosunk érdekessége, hogy a Finnországra oly jellemző felfeldolgozó-ipar hiányzik. A fiatalok és felnőttek, élükön a 200 tagú Finn—Magyar Baráti Társasággal, egyre nagyobb intenzitással ápolják a magyarokhoz fűződő rokoni szálakat. Elsősorban a magyar kultúra népszerűsítésével. Kari Aalto is jellemezte a turkui fiatalokat: „Főképp az angliai, amerikai művészeti áramlatok érezhetőleg leggyorsabban körikben. Napjainkban szerencsére egyre többen vállalkoznak a finn népi kultúra ápolására. De céljuk mindenképp — sok más országban élő fiatalokhoz hasonlóan — a béke megőrzése.

*

A héten Szegeden tartózkodó négytagú finn ifjúsági delegációt fogadta az MSZMP Szeged városi bizottságának elnöke, Olli Miklós, a pártbizottság titkára, Bódi György, a KISZ KB tagja, a KISZ Csongrád megyei bizottságának első titkára és Papp Gyula, a városi tanács elnöke. A finn vendégek több gyűjtés mellett a területi intézményt felkészítik, így a szatymazi Finn—Magyar Barátság Termelőszövetkezetet, a JATE-t, a SZOTE-t, találkoznak az olajiparban és a pincégazdaságban dolgozó fiatalokkal. Mag Edit

A gyermeküdtetés tapasztalatai

Több mint 300 ezer gyermek üdült az idén is — akárcsak az előző években — országsszerte a SZOT és a vállalatok üdülőiben, a napközi, az úttörő, és ifjúsági táborokban, valamint a családokkal. Használt-e a nyaralás mindannyiuk egészségének? Erről tanácskoztak több fórumon is ezekben a napokban a gyermekorvosok, iskola- és sportorvosok, közegészségügyi szakemberek.

Szeptember 16-án és 17-én a zánkai úttörővárosban például a balatoni nyári egészségügyi tapasztalatait beszélik meg az üdültöket. Miként dr. Kaszás Tibor, a síófoki kórház-rendelőintézet osztályvezető főorvosa, a téma kutatója elmondta, a Balaton partján üdült, mintegy 100 ezer gyermek nagy többségére kedvezően hatott a sajátos balatoni klíma, amely növeli a szervezet alkalmazkodóképességét, ellenállását, ezáltal elősegíti az egészséges gyermekek fejlődését.

Számos gyereknek azonban ártott a balatoni párássá levegő: a megnyugodást, az asztma és hörghurut „felárlangolását” idézte elő. Az idén csaknem 200 üdülő gyermeket, közöttük 40 csecsemőt kezeltek a síófoki kórházban, többet, mint tavaly. Változatlanul sok volt a föl-orr-gégészeti, a légző-

szervi megbetegedés, és nem csökkent a gondatlanság miatt bekövetkezett balesetek, mérgezések száma sem. Nap-szúrás okozta megbetegedések is előfordultak. Örvendetes viszont, hogy tömeges megbetegedés a Balaton mentén nem volt az idén — hangsúlyozta a főorvos. Megelőzhetnék az üdülő gyermekek zömének megbetegedését — mondta —, ha az üdülésre képzett összes gyermeket előzetesen tüzetesen megvizsgálják az orvosok. A szülők előkészítenék a gyermekeket az üdülésre, a többi közt úgy, hogy már otthon megkezdik fokozatos napoztatásukat, s felhívják a figyelmet a fürdőzés veszélyeire.

Szeptember 20-án a vajtai SZOT gyermekszanátorium-

ban — ahol enyhén mozgásérült általános iskolás gyermekek üdülnek és tanulnak már a harmadik tanévben — budapesti gyermekorvosok vesznek részt tapasztalatcsere-
n.

A SZOT gondoskodása révén ugyanis több helyen lehet üdülni a tanév idején. Kőszegen a légzőszervi és asztmatikus betegségekben szenvedő gyerekek gyógyulhatnak négyhetes turnusokban, miközben folytatják iskolai tanulmányaikat. Parádfürdőn, Parádsasváron, a Pest megyei Tóalmáson, a Sopronhoz közeli Rőjtökmuszalyon, a Zala megyei ormandpusztai kastélyban és a Vas megyei Mikoszséplakon levő iskolás üdülőkből a levegőváltóztat igénylő gyermekeket várják a tanév idején.

Országos konferenciára készülnek

Szardán ülést tartott a Magyar Úttörő Szövetségének Országos Tanácsa. A tésület megvitatatta az úttörővezetők VIII. országos konferenciájának előzetes dokumentumait. A csapatoknál tartott úttörővezetői értekezletek tapasztalatait megérősítették az országos tanácsot a konferencia főbb kérdéseiről. Mindezek alap-

ján kiemelten foglalkoznak a dokumentumok a demokracizmus, a gyermekek érdekeit szolgáló programok, valamint az úttörőcsapatok önállóságának kérdéseivel.

Az országos tanács elfogadta az úttörőszövetség tevékenységéről szóló előzetes jelentést, valamint megvitatatta a konferencia határozattervezetét és a működés-

si szabályzat módosításáról szóló javaslatokat, amelyeket az október 15. és november 1. között megrendező megyei konferenciák is véleményeznek. Második napirendként az országos tanács a konferencia ügyrendjéről, napirendjéről, programjáról, valamint a munkabizottságokról döntött. (MTI)